

***De historie van 10 jaar
Steunpunt***

Voorwoord

In dit overzicht van de ontwikkelingen die speelden en de dienstverlening van het Steunpunt aan de vo-scholen treft u van jaar tot jaar een beschrijving aan. Specifiek gaat het over de landelijke gebeurtenissen met betrekking tot de referentieniveaus taal en rekenen, de wet- en regelgeving daarover en daarmee de koers van het taal- en rekenbeleid voor het voortgezet onderwijs. Verder een beschrijving van de activiteiten die het Steunpunt als vraaggestuurde organisatie heeft ontplooid. Lang niet alle details zijn opgenomen in dit overzicht; in dat geval zou het de omvang van een boek aangenomen hebben. Van kwantificering van de activiteiten van het Steunpunt vo is afgezien; die zijn op onze website te vinden in de [jaarverslagen van 2010 t/m 2019](#). Overige gedetailleerde informatie is per kalenderjaar gesorteerd terug te vinden in het [archief van onze flitsberichten](#). Echter, los van het voorgaande, er is naar gestreefd om met dit document in beknopte vorm toch een betrouwbaar beeld van de ontwikkelingen op het gebied van de referentieniveaus taal en rekenen en de ontwikkelingen rondom de rekentoets in het afgelopen decennium te geven.

2009

Landelijke ontwikkelingen:

De commissie Meijerink leverde, na het uitgebreide rapport 'Over de drempels met taal en rekenen' van 2008 (een algemeen rapport met twee deelrapporten 'Over de drempels met taal' en 'Over de drempels met rekenen'), het rapport 'Nadere beschouwingen' op. In dit laatste rapport deed de commissie verslag naar aanleiding van openstaande vragen waarbij op een aantal details aanvullend onderzoek was gedaan naar de haalbaarheid van de referentieniveaus.

De wet op de referentieniveaus werd in dit jaar voorbereid.

Activiteiten t.b.v. van het Steunpunt:

Vorbereidingen inrichten van een Steunpunt voor het vo.

In dit kalenderjaar bestond het Steunpunt vo nog niet. Begin dit jaar was er een Steunpunt taal en rekenen voor de mbo-instellingen ingericht in de voorbereiding op de referentieniveaus taal en rekenen. Dit omdat de impact van de referentieniveaus voor het mbo groot was. Deze aanpak sloeg direct goed aan, reden waarom er medio dit kalenderjaar, op verzoek van OCW, een groepje kwartiermakers was gestart met het inrichten van eenzelfde Steunpunt taal en rekenen maar dan gericht op het vo. Dit Steunpunt werd net als dat van het mbo organisatorisch ondergebracht bij een stichting die tot dat moment voornamelijk actief was binnen het mbo en gehuisvest in Ede.

De contouren van het overheidsbeleid kwamen voorzichtig in beeld, maar vrijwel alle details moesten nog worden uitgewerkt.

2010

Landelijke ontwikkelingen:

Het kabinet Balkenende IV werd eind februari demissionair. In oktober trad het kabinet Rutte I aan. De Wet op de Referentieniveaus taal & rekenen trad per 1 augustus in werking. Toewijzing referentieniveaus aan de verschillende schooltypen in het vo en aan de verschillende niveaus in het mbo.

Activiteiten van het Steunpunt vo:

Een landelijke conferentie over doorlopende leerlijnen. Zes regionale flitsbijeenkomsten over wet- en regelgeving m.b.t. de Wet op de Referentieniveaus. Naamsbekendheid opbouwen. Opzetten eigen website. Kennismaking met de stakeholders. Voorbereiding startbijeenkomst pioniers- en netwerkgroepen taal en rekenen. De eerste flitsberichten over de inhoud van Kamerbrieven over taal en rekenen verschenen evenals de eerste twee servicedocumenten.

In januari 2010 startte het Steunpunt vo met een coördinator voor de beide Steunpunten mbo en vo, een adviseur en management ondersteuning. In april kon er een tweede adviseur worden toegevoegd aan het Steunpunt en daarmee was de bemensing rond. Eén van beide adviseurs ging zich vooral met de referentieniveaus en wet- en regelgeving voor Nederlandse taal bezig houden, de andere adviseur deed dat op het gebied van rekenen. Zo ontstond er op grond van persoonlijke affiniteit van beide adviseurs een taakverdeling op hoofdlijnen. Organisatie en activiteiten van het Steunpunt vo moesten nu snel verder worden opgebouwd. Groot voordeel daarbij was dat het Steunpunt mbo al een jaar functioneerde; dankzij het pionierswerk van dit Steunpunt konden we veel nuttige zaken, soms met een kleine vertaalslag naar het vo, overnemen.

Kort na de start van het Steunpunt vo werd het kabinet Balkenende IV in februari voortijdig demissionair. De ontwikkelingen m.b.t. de referentieniveaus gingen echter gewoon door tijdens deze demissionaire periode; het dossier over de referentieniveaus taal en rekenen werd niet controversieel verklaard. Reden waarom de Wet op de Referentieniveaus ook op 1 augustus 2010 van kracht kon worden. Op 14 oktober van dit jaar trad het kabinet Rutte I aan.

Allereerst hadden we flink ingezet op de naamsbekendheid van het kersverse Steunpunt door flyers naar alle vo-scholen en hun locaties te versturen met daarop het doel en de contactgegevens van het Steunpunt en met de start van de bouw van een makkelijk toegankelijke website.

Verder voerden we kennismakings- en afstemmingsgesprekken met de stakeholders van dat moment: het College voor Examen, Cito, de Inspectie van het Onderwijs, de SLO, het Freudenthal Instituut, de VO-raad, de AOC Raad, de PO-Raad, het Expertisecentrum Nederlands, de Stichting Platforms VMBO (SPV), het platform Vakinhoudelijke Verenigingen Voortgezet Onderwijs (VVVO) en de landelijke pedagogische centra. Met vrijwel alle hiervoor genoemde organisaties vond onder leiding van de SLO vier keer per jaar structureel overleg plaats: het zogeheten Instellingenoverleg.

Naast een landelijke conferentie over doorlopende leerlijnen in het kader van het rapport van de commissie Meijerink organiseerde het Steunpunt vo in het najaar ook een zestal regionale flitsbijeenkomsten over de wet- en regelgeving inzake de referentieniveaus. In het vo begonnen scholen zich voorzichtig maar in toenemende mate te oriënteren op het beleid met betrekking tot de referentieniveaus taal en rekenen. Het was een jaar waarin ze begonnen met de voorbereidingen op de nieuwe wet- en regelgeving en zetten ze de eerste stappen richting eigen beleids- en implementatieplannen voor taal en rekenen.

Met name rekenen was een tamelijk nieuw fenomeen in het vo. Er was grote behoefte aan ondersteuning bij de ontwikkeling van implementatieplannen en aan informatie over de betekenis van de nieuwe wet- en regelgeving voor het voortgezet onderwijs. Tijdens een eerste serie informatiebijeenkomsten (toen nog georganiseerd door de VO-raad in samenwerking met het SLO), werden scholen daarover geïnformeerd.

Tot slot was er een tweetal servicedocumenten opgesteld en verspreid, documenten waarin men in leesbare taal kennis kan nemen van officiële Kamerbrieven van de regering en beleidsstukken van het ministerie. Het eerste servicedocument ging over de wet- en regelgeving m.b.t. de referentieniveaus en de toewijzing van niveaus per onderwijssector en per schooltype in het vo.

Het tweede servicedocument ging over de aanscherping van de slaag-zakregeling vo. Dit laatste had voor alle schooltypen als gevolg dat het gemiddelde CE-cijfer tenminste een 5,5 moest zijn maar bovenal had het gevolgen voor de vmbo-basisberoepsgerichte leerweg waarbij het SE-cijfer samen met het CE-cijfer elk voor 50% gingen meetellen in het eindcijfer voor Nederlands.

2011

Landelijke ontwikkelingen:

Aanscherping exameneisen vo. Voorbereiding centraal ontwikkelde digitale pilotrekentoets.

Activiteiten van het Steunpunt vo:

Verzending van taal- en rekenposters (APS). Flitsbijeenkomsten over aanscherping exameneisen. Verdiepingsbijeenkomsten taal en rekenen. Twee conferenties over dyslexie en dyscalculie. Schoolscan 'Geslaagd met dyslexie en dyscalculie' uitgebracht. Ontwikkeling aparte website aanbodoverzicht. Startconferentie ten behoeve van het opzetten van pioniersgroepen en regionale netwerkbijeenkomsten taal en rekenen. Diverse flitsberichten over Kamerbrieven (voortgangsrapportage) over taal en rekenen en bijeenkomsten.

In februari had het Steunpunt in samenwerking met het APS alle vo-scholen en schoollocaties in Nederland voorzien van een set zogenaamde taalposters (1F t/m 4F) én rekenposters (1F, 2F en 3F). Hierdoor konden scholen (en leerlingen) snel en gemakkelijk zicht krijgen op de inhoud van de vier domeinen voor rekenen en de verschillen tussen de (toegewezen) referentieniveaus voor taal en rekenen.

De exameneisen voor diplomering in het vo werden eind 2010 aangescherpt, daarover heeft het Steunpunt vo op verzoek van OCW begin 2011 een aantal bijeenkomsten georganiseerd. Ook organiseerden we een aantal verdiepingsbijeenkomsten als vervolg op de conferentie en de flitsbijeenkomsten van 2010. Verder was er een schoolscan ontwikkeld en aan de scholen beschikbaar gesteld die daarmee op basis van vrijwilligheid hun eigen beleid voor dyslexie en dyscalculie konden toetsen en waar nodig bijstellen.

Dit jaar begon de implementatie van taal- en rekenbeleid bij veel vo-scholen voorzichtig vorm aan te nemen, het jaar waarin de pilot-rekentoetsen voor het vo in het vooruitzicht werden gesteld, toen nog in het digitale programma van Cito: Examentester. Vooral scholen die geen enkele ervaring hadden met digitale toetsing en scholen die over beperkte ICT-voorzieningen beschikten, waren zeer bezorgd over deze nieuwe ontwikkeling. Echter, de overheid hield vast aan digitale toetsing van de rekenvaardigheden; er zouden geen rekentoetsen op papier beschikbaar worden gesteld. Onder regie van het College voor Examens (inmiddels College voor Toetsen en Examens) werd de voorbereiding voor de centraal ontwikkelde, digitale examinering van rekenen volop in gang gezet.

Na de startconferentie in januari werden later in het jaar, met medewerking van een groep op het overheidsbeleid voorlopende scholen, pioniersgroepen voor Nederlandse taal en voor rekenen opgezet. Het Steunpunt faciliteerde deze pioniersbijeenkomsten en werkte samen

met deze scholen tal van praktische zaken uit die daarna weer bij de regionale netwerkbijeenkomsten taal en rekenen als input werden meegegeven aan de andere geïnteresseerde scholen.

Veel scholen waren begonnen met de uitvoering van de nieuwe plannen gericht op intensivering van het onderwijs in taal maar vooral ook rekenen, dat aanvankelijk als een vreemde eend in de bijt werd beschouwd omdat het geen apart vak was in het vo en het ook geen apart vak zou worden.

De aard van de vragen aan het Steunpunt veranderde. Minder 'wat', meer 'hoe' en vooral veel vragen over de digitale toetsing van rekenen en de examinering (het CE versus het SE) van Nederlandse taal.

Via de helpdesk en de website, maar ook met flietsberichten en servicedocumenten, informeerde het Steunpunt de scholen zo goed mogelijk over de meest actuele zaken. Het jaar 2011 werd al met al een jaar waarin de voorbereiding van de leerlingen op de digitale centraal ontwikkelde rekentoets sterk de aandacht trok van de scholen, dus ook die van het Steunpunt.

2012

Landelijke ontwikkelingen:

Het kabinet Rutte I werd eind maart voortijdig demissionair. Op 5 november trad het kabinet Rutte II aan. Generale repetitie Pilotrekentoets vo 2013. Wijziging Examenbesluit vo: de rekentoets werd opgenomen in het EB. Veldraadpleging over rekentoetswijzer 3S.

Activiteiten van het Steunpunt vo:

Diverse bijeenkomsten over taal en rekenen en flietsbijeenkomsten over de pilotrekentoets 2013. Servicedocument over de wijzigingen van het Examenbesluit vo. Servicedocument over het concept wetsvoorstel leerlingvolgsysteem incl. de tussentijdse toets en de vierde voortgangsrapportage. Bijeenkomsten van de pioniersgroepen en regionale netwerkbijeenkomsten taal en rekenen. Diverse flietsberichten over Kamerbrieven, wetswijzigingen, de voortgangsrapportage aan de Tweede Kamer en diverse bijeenkomsten.

Op 21 maart werd het Kabinet Rutte I voortijdig demissionair. De ontwikkelingen rondom de referentieniveaus gingen ook deze demissionaire periode gewoon door; het dossier over de referentieniveaus taal en rekenen werd wederom niet controversieel verklaard. Op 5 november van dit jaar trad het kabinet Rutte II aan.

Begin juli werden de afnameperioden voor de pilotrekentoetsen in 2013 bekend gemaakt. Leerlingen uit het voorlaatste leerjaar die daaraan deelnamen, konden een vrijstelling krijgen voor de rekentoets die, volgens de plannen van toen, vanaf 2014 in de slaag-zakregeling zou gaan meetellen (hetgeen later is uitgesteld). Het Steunpunt organiseerde na de zomer een aantal flietsbijeenkomsten over deze pilot en de voorbereidingen die voor de digitale afname nodig waren.

Het was merkbaar dat de scholen meer en meer actief bezig waren met het aan het referentiekader aanpassen van hun schoolexamens Nederlands en het vormgeven van hun rekenonderwijs. De SLO had voor Nederlandse taal een handreiking ontwikkeld, een soort afvinklijst, waarmee scholen gemakkelijk konden nagaan of alle verplichte onderdelen uit het referentiekader ook in voldoende mate aangeleerd en geëxamineerd werden.

Maar vooral de steeds dichterbij komende verplichte centrale rekentoets bleek een hoge

mate van urgentie te veroorzaken bij veel scholen alhoewel er ook scholen waren die de ontwikkelingen op dit gebied afwachtend gade sloegen. De verandering van vragen over het 'wat' naar vragen over het 'hoe' zette in 2012 door. Dat heeft ertoe geleid dat het Steunpunt meer ging ondersteunen op het gebied van de implementatieprocessen. De regionale netwerkbijeenkomsten, die drie keer per jaar werden georganiseerd, bleken voor de kennisdeling op dit gebied tussen scholen onderling een zeer gewaardeerd instrument.

Vertegenwoordigers van het vwo vonden het referentieniveau 3F rekenen voor veel vwo'ers te eenvoudig. Daarom heeft een commissie een rekentoetswijzer voor het referentieniveau 3S opgesteld. In het najaar werd daarover een veldraadpleging gehouden.

2013

Landelijke ontwikkelingen:

De rekentoets werd in 2013-2014 voor alle vo-leerlingen een verplicht onderdeel van het eindexamen. Het rekencijfer zal in 2014 en 2015 nog niet meetellen in slaag-zakregeling.

Activiteiten van het Steunpunt vo:

Conferentie 'Scholen in de etalage'. Servicedocument over wijzigingen in het Examenbesluit vo, waarbij de rekentoets was toegevoegd aan het EB. Diverse flitsberichten over Kamerbrieven over wet- en regelgeving v.w.b. taal en rekenen en bijeenkomsten. Voorbereiding intensiveringstraject.

Begin februari organiseerde het Steunpunt in samenwerking met een aantal scholen die al flinke vorderingen hadden gemaakt met hun taal- en rekenbeleid de conferentie 'Scholen in de etalage'. De conferentie scoorde hoog in de waardering van de bezoekers. Het bleek een uitstekende manier te zijn om scholen in de gelegenheid te stellen om aan collega scholen te laten zien hoe zij hun taal- en rekenbeleid hadden voorbereid, hoe ver ze daar op dat moment mee gevorderd waren en vooral welke valkuilen ze, op weg naar goed resultaat, hadden ontmoet en overwonnen.

Dit jaar bleek het 'wat' nóg weer belangrijker geworden in de vragen aan het Steunpunt. Veel vragen gingen over de pilotrekentoetsen, het (toen nog beperkte) aantal herkansingen, de op handen zijnde wijzigingen in het Examenbesluit vo enz. Kortom, wat komt er op ons af en waar moeten we vanaf wanneer aan voldoen. Er werd verder gewerkt aan een aantal projecten, meer gericht op een mogelijke inhoud van het onderwijs op het gebied van taal en rekenen. Nut en noodzaak van een Steunpunt waren inmiddels onbetwist en hoewel een aanvankelijke projectperiode van vier jaar voor de Steunpunten vo en mbo voorzien was werd eind 2013 besloten dat deze beide Steunpunten ook na 2014 nog zouden doorgaan met hun werkzaamheden.

Omdat de resultaten op de pilotrekentoets achterbleven bij de verwachting, een ruime meerderheid scoorde onvoldoende, heeft het ministerie het Steunpunt in september 2013 gevraagd om daarover gesprekken te gaan voeren met scholen die met hun resultaten achterbleven bij vergelijkbare collega-scholen. De voorbereidingen voor de intensiveringsgesprekken rekenen vo begonnen.

2014

Landelijke ontwikkelingen:

Rekentoets verplicht onderdeel van het eindexamen vo. Rekencijfer komt op een aparte bijlage bij de cijferlijst. Er verschenen nieuwe rekenkaarten op examenblad.nl en er werden nieuwe voorbeelden van de rekentoets beschikbaar gesteld.

Activiteiten van het Steunpunt vo:

Startrapportage Intensiveringstraject rekenen vo. Boekje 'Rekenlessen uit de praktijk' uitgebracht. Conferentie over het Masterplan dyscalculie. In het najaar een verdiepingsconferentie Masterplan dyscalculie. Servicedocument over Kamerbrief over stand van zaken m.b.t. de invoering van de referentieniveaus. Diverse flitsberichten over Kamerbrieven over wet- en regelgeving m.b.t. taal en rekenen en (netwerk-)bijeenkomsten.

In 2014 startten we intensiveringsgesprekken met 323 scholen of schoollocaties, scholen die in vergelijking met vergelijkbare scholen achterbleven met hun prestaties op de rekentoets. De geselecteerde scholen deden op basis van vrijwilligheid mee aan de rekengesprekken. Een grote operatie waar veel externe deskundigen voor werden ingehuurd. Er werd per gesprek gewerkt met zogenaamde A- en B-adviseurs waarbij de A-adviseur een bestuurlijke achtergrond had en de B-adviseur inhoudelijk deskundig was op het gebied van rekenonderwijs. In mei 2014 bracht het Steunpunt 'Rekenen op het vo' uit, dat was de startrapportage van dit intensiveringstraject.

Ook werden er gesprekken gevoerd met 11 goed presterende scholen, op basis waarvan in juni 2014 het boekje 'Rekenlessen uit de praktijk, zeven succesfactoren van goed rekenonderwijs' verscheen. In november 2014 volgde de eerste tussenrapportage van het intensiveringstraject: 'Rekenen op het vo'. De scholen waardeerden dit traject zeer. Verder werd dit jaar de basisdienstverlening van het Steunpunt normaal doorgezet. De scholen zaten nog steeds met veel vragen over de implementatie van rekenen. Dit bleek uit het aantal vragen aan het Steunpunt, dat dit jaar weer verder groeide ten opzichte van 2013.

We brachten een servicedocument uit over een Kamerbrief waarin de bewindspersonen melding doen van de laatste stand van zaken m.b.t. de invoering van de referentieniveaus. Daarin werden de adviezen van de commissie Bosker en de commissie Steur nader toegelicht en uitgewerkt. De commissie Bosker had o.a. één syllabus voor rekenen 2F en 3F voor het vo en mbo geadviseerd en de commissie Steur adviseerde o.a. een transitieperiode van vier jaar en om tijdens die periode het cijfer voor rekenen uit de kernvakkenregel van de slaag-zakregeling te halen. Nieuw was dat er vanaf dat moment geswitcht mocht worden tussen de ER- en de reguliere toets en tussen 2F en 3F. Lukte het hogere niveau niet dan mocht er teruggevallen worden op het cijfer van het andere niveau.

Na de landelijke conferentie over het Masterplan dyscalculie leverde dit onderwerp nog veel vragen op bij scholen. Ook waren er scholen die wegens over intekening niet meer konden deelnemen aan de eerste conferentie en die graag alsnog deze informatie wilden ontvangen; reden waarom er in het najaar nog een verdiepingsconferentie werd georganiseerd.

2015

Landelijke ontwikkelingen:

Syllabus Rekenen 2F en 3F verscheen, addendum voor 2A nog in ontwikkeling. Rekentoets telt voor vmbo- en havoleerlingen in 2015-2016 niet mee in slaag-zakregeling, voor vwo wel. Wijzigingen in Examenbesluit vo doorgevoerd. ER-toetsen nu officieel in wet verankerd. Uitbreiding aantal kansen in de rekentoets van twee naar vier.

Activiteiten van het Steunpunt vo:

In het voorjaar verscheen een tweede tussenrapportage van het intensiveringstraject rekenen vo, in september gevolgd door de Eindrapportage Intensiveringstraject rekenen vo. Vier servicedocumenten over o.a. Kamerbrieven uitgebracht. Het Steunpunt stopte met de pioniers- en netwerkbijeenkomsten voor taal. Diverse flietsberichten over Kamerbrieven over wet- en regelgeving m.b.t. taal en rekenen en (netwerk-)bijeenkomsten.

De intensiveringsgesprekken met 323 vo-scholen of schoollocaties verliepen voorspoedig, de gespreksronden 1 en 2 waren afgesloten, de derde gespreksronde werd voor de zomer afgerond. In een tussenrapportage rapporteerden wij over het verloop van de gesprekken. Na de zomer volgt de eindrapportage van de eerste tranche rekengesprekken vo.

Later in het najaar start de tweede tranche rekengesprekken, die werden gevoerd op 234 scholen. Een nieuw traject dat voor de zomer van 2016 werd afgerond.

De rekentoetswijzers 2F en 3F (apart voor vo en mbo) werden vervangen door één syllabus rekenen 2F en 3F, vo en mbo. Voor de basisberoepsgerichte leerweg in het vmbo en de MBO entree- en niveau 1 opleidingen wordt het referentieniveau 2A uitgewerkt in een addendum bij de syllabus. Eind dit jaar wordt er een veldraadpleging georganiseerd over dit addendum.

Er volgde uitstel van het meetellen van het rekencijfer in de slaag-zakregeling voor vmbo en havo. Op grond van de monitoring van de resultaten op de rekentoets achtte de staatssecretaris het niet verantwoord om het rekencijfer voor vmbo en havo mee te laten tellen. Voor vwo-leerlingen ging het rekencijfer vanaf 2015-2016 wel meetellen, er moest in dat schooljaar door deze leerlingen minimaal een 5 behaald worden voor rekenen. Indien een hoger percentage dan 5 procent dit resultaat niet had behaald dan was er een vangnet: in dat geval moest er minimaal een 4 behaald worden om te kunnen slagen voor het vwo-diploma.

Er werd met de bijeenkomsten van de pioniersgroep en de regionale netwerken taal gestopt. Het was de scholen genoegzaam duidelijk waar ze aan moesten voldoen op basis van de referentieniveaus voor Nederlandse taal. De deelname was ook tot een dieptepunt gezakt, het 'bereik' werd daardoor te klein, reden waarom dit besluit werd genomen.

Hoewel het Steunpunt taal en rekenen vo volgens aanvankelijke planning eind 2014 zijn deuren zou sluiten besloot het ministerie van OCW om het Steunpunt ook in 2015 en 2016 te laten voortbestaan. De behoefte aan ondersteuning met betrekking tot taal en rekenen bleek nog erg groot. Het Steunpunt leverde in 2015 dan ook weer de inmiddels bekende ondersteuning door middel van de helpdesk, de website, de flietsbijeenkomsten, de servicedocumenten, de netwerkbijeenkomsten, etc.

Het aantal kansen in de rekentoets werd vanaf 2015-2016 verhoogd van twee naar vier. Scholen moesten hun leerlingen al in het voorlaatste leerjaar tenminste één kans aanbieden.

2016

Landelijke ontwikkelingen:

Vangnet voor vwo niet nodig gebleken. Addendum 2A en voorbeeld toetsen 2A werden gepubliceerd. Mondelinge rekentoets ER ingevoerd. De rekenopgaven-etalage werd geopend. Het cijfer voor rekenen ging voor het eerst meetellen in de slaag-zakregeling vwo, voor havo en vmbo werd dat uitgesteld. Er verscheen een rekenagenda, een overeenkomst tussen OCW en de besturenorganisaties voor vo en mbo.

Activiteiten van het Steunpunt vo:

Conferenties vmbo: 'Rekenen in Zorg en Welzijn' en havo: 'Rekenen in het profiel C&M'. Nieuwe etalageconferentie. De tweede tranche rekengesprekken afgerond en de eindrapportage werd opgeleverd. Grote gezamenlijke conferentie vo-mbo: 'Rondom rekenen'. Rekenspel uitgebracht. Regionale bijeenkomsten over het Masterplan Dyscalculie en onderzoek naar het gebruik van de protocollen. Servicedocument over Kamerbrief van 11 november over de stand van zaken invoering referentieniveaus uitgebracht. Diverse flietsberichten over Kamerbrieven over wet- en regelgeving die vanaf dit jaar met name over rekenen ging en (netwerk-)bijeenkomsten.

Het besluit in 2015, om het meetellen van de resultaten voor rekenen (vmbo en havo) in de slaag-zakbeslissing uit te stellen, leidde ertoe dat het ministerie het Steunpunt vo gevraagd heeft ook in 2017 door te gaan met het ondersteunen van de vo-scholen.

In het schooljaar 2015-2016 telde het rekencijfer voor het eerst mee in de slaag-zakregeling van het vwo én bij het *judicium cum laude* voor vwo-leerlingen. Om te kunnen slagen moest het rekencijfer tenminste een vijf zijn, om in aanmerking te komen voor het *judicium cum laude* moest er minimaal een zeven gehaald zijn voor rekenen. Het vangnet dat in werking zou treden indien een hoger percentage dan 5 procent van de vwo'ers lager dan een vijf zou hebben gescoord en dat dan een vier zou volstaan om te kunnen slagen, hoefde niet gebruikt te worden.

In 2015 startte een vervolg op het intensiveringstraject rekenen, de tweede tranche. Dit traject werd voor de zomer van 2016 afgerond, na de zomer volgde de eindrapportage. Bij de eerste tranche werden er drie gesprekken per schoollocatie gevoerd, deze keer is dat teruggebracht naar twee gespreksronden per schoollocatie. Het eerste gesprek zoals dat in de eerste tranche werd uitgevoerd is vervangen door een zelfevaluatie van de scholen aan de hand van vragen en scores uitgezet in het zogenaamde 'spinnenweb', een instrument dat daarvoor speciaal ontwikkeld is en dat inzicht geeft waar scholen in de ontwikkeling van het rekenonderwijs staan en waar ze naartoe willen groeien. De uitkomsten hiervan vormden meteen het vertrekpunt bij het eerste gesprek op de schoollocaties.

In 2016 verscheen de rekenagenda vanuit OCW met actiepunten op het gebied van het motiveren van leerlingen, het faciliteren van docenten en het sturen op resultaten door management en besturen. Daarnaast was kennisdeling een belangrijk onderdeel van de rekenagenda. Juist in de kennisdeling kon het Steunpunt een zinvolle rol vervullen. Naast de 'gewone' dienstverlening: helpdesk, website, netwerken en bijeenkomsten ging in 2016 een belangrijk deel van de tijd zitten in het ondersteunen bij de uitvoering van de actiepunten uit de rekenagenda. In 2016 trok het Steunpunt vo meer dan in de jaren daarvoor gezamenlijk op met het Steunpunt mbo, onder andere bij de gezamenlijke rekenconferentie 'Rondom rekenen'. Daarbij ontvingen alle deelnemende scholen als eersten een nieuw ontwikkeld

rekenspel. Later konden scholen nog spellen nabestellen zolang de voorraad strekte.

Er werden regionale bijeenkomsten over het Masterplan Dyscalculie georganiseerd. Dit om scholen verder te helpen bij hun ondersteuning van zwakke rekenaars en leerlingen met dyscalculie. Tevens werd er een onderzoek gedaan naar de mate waarin de protocollen op dit gebied werden gebruikt door de scholen. Dat laatste bleek maar in geringe mate het geval te zijn.

2017

Landelijke ontwikkelingen:

In maart werd het kabinet Rutte II demissionair. Rekendossier werd controversieel verklaard. In oktober trad het kabinet Rutte III aan. In de regeringsverklaring was opgenomen dat de rekentoets voor het vo afgeschaft zou worden. Het rekencijfer was in het vwo nog onderdeel van de kernvakkenregel in de slaag-zakregeling. Besluit: ook in 2017-2018 zou het rekencijfer niet meetellen in de slaag-zakregeling voor vmbo en havo. Er wordt met de NVvW aan een alternatief voor de rekentoets gewerkt.

Activiteiten van het Steunpunt vo:

Er werd een quickscan voor rekenonderwijs aan zwakke leerlingen in het vo en mbo geproduceerd en beschikbaar gesteld. Op verzoek van OCW werd een verkenning uitgevoerd van de mogelijkheden van een vakvereniging speciaal voor rekendocenten en rekencoördinatoren in analogie van het mbo. Diverse flietsberichten over Kamerbrieven over wet- en regelgeving die met name over de rekentoets ging en (netwerk-)bijeenkomsten.

Op 15 maart werd het Kabinet Rutte II na een volledige regeerperiode demissionair. De ontwikkelingen m.b.t. de rekentoets werden tijdens deze demissionaire periode stilgezet. In tegenstelling tot de vorige twee demissionaire perioden werd het dossier over rekenen deze keer controversieel verklaard. Op 26 oktober van dit jaar trad het kabinet Rutte III aan. In de regeringsverklaring was een passage over de rekentoets opgenomen: dit kabinet zou de centrale rekentoets gaan afschaffen.

Intussen was conform eerdere aankondiging het rekencijfer in het vwo onderdeel geworden van de kernvakkenregel in de slaag-zakregeling van 2016-2017. Er mag in het vwo maximaal één vijf worden behaald voor de onderdelen Engels, Nederlands, wiskunde en rekenen, de rest moet een zes of hoger zijn. In het najaar werd bekend dat enkele leerlingen niet hadden voldaan aan deze nieuwe regel; die hadden een vijf voor rekenen naast een andere vijf binnen de kernvakken.

Ter verbetering van de doorlopende leerlijn vo-mbo werd er een quickscan voor zwakke rekenaars ontwikkeld. Hiermee konden scholen zelf bepalen of zij deze categorie leerlingen in voldoende mate voorbereiden op de rekenvaardigheden die nodig waren voor een succesvol vervolg in het mbo.

De verkennende gesprekken tussen een groep rekendocenten en het dagelijks bestuur van de NVvW verliepen aanvankelijk goed. Het Steunpunt had de partijen bij elkaar gebracht en trok zich terug. Later bleek deze samenwerking toch niet het resultaat op te leveren waarop gehoopt was. De rekendocenten gingen zich oriënteren op een zelfstandige vakvereniging.

Op de valreep werd in december bekend dat het rekencijfer ook voor het vwo uit de

kernvakkenregel werd gehaald en vanaf 2017-2018 op geen enkele manier meer meetelt in de slaag-zakregeling.

2018

Landelijke ontwikkelingen:

‘Een nieuw perspectief voor rekenen in het vo’ werd door de NVvW gepresenteerd. Wijzigingen in Examenbesluit vo werden doorgevoerd: rekenen telt in het vwo niet langer mee in de slaag-zakregeling, nog één schooljaar overgang bij het judicium cum laude vwo. Scholen in afwachting van nieuw rekenbeleid en in november verscheen een Kamerbrief met daarin de plannen van de regering. Sluiting van het Steunpunt mbo eind dit jaar.

Activiteiten van het Steunpunt vo:

Gezamenlijke conferentie vo-mbo: ‘Van 1931 naar 2020’. Servicedocument over Kamerbrief van 9 november. Diverse flitsberichten over Kamerbrieven over wet- en regelgeving die met name over de rekentoets ging en (netwerk-)bijeenkomsten.

De NVvW presenteerde de uitkomst van de gesprekstafels over het alternatief voor de rekentoets: ‘Een nieuw perspectief voor rekenen in het vo’. Er was gewerkt met twee gesprekstafels, één voor havo-vwo en één voor vmbo. Het belang van goed rekenonderwijs werd benadrukt, maar dan zonder een centrale rekentoets. Er werd een schoolexamen rekenen voor leerlingen zonder wiskunde in hun pakket aanbevolen.

De aangekondigde wijziging van het Examenbesluit vo, namelijk dat het rekencijfer voor geen enkel schooltype meer zou meetellen in de slaag-zakregeling werd doorgevoerd. Tot dan toe telde het rekencijfer in de twee voorafgaande schooljaren voor het vwo mee; dat is nu afgeschaft. Wel mocht het rekencijfer in het schooljaar 2017-2018 nog meetellen bij het judicium cum laude van het vwo, dit vanwege het late tijdstip in het schooljaar waarop deze wijzigingen werden doorgevoerd.

De laatste grote gezamenlijke rekenconferentie vo-mbo werd een groot succes en voorzag in een grote behoefte aan meer informatie v.w.b. het rekenbeleid en het rekenonderwijs. Duidelijk is dat de rekentoets voor het vo zal gaan verdwijnen waardoor scholen worstelden met de vraag hoe nu verder.

In november presenteerden de ministers Van Engelshoven en Slob hun plannen voor het afbouwen van de centrale rekentoets en werd het plan voor een schoolexamen rekenen voor alle vo-leerlingen geïntroduceerd. In de Kamerbrief hierover werd nogmaals het grote belang van blijvend goed rekenonderwijs in het vo en mbo onderstreept. Van deze Kamerbrief is een servicedocument gemaakt en verspreid, echter kort daarna (januari 2019) zal blijken dat er op aandringen van de Tweede Kamer een totaal andere koers gevolgd gaat worden.

Het collega Steunpunt mbo, waar wij tot dan toe alle onze bestaansjaren nauw mee samengewerkt en opgetrokken hadden, stopte aan het eind van dit kalenderjaar. Het werd in een andere vorm voorgezet onder de paraplu van de MBO-Raad als Kennispunt MBO taal en rekenen en wordt gehuisvest in Woerden, de thuisbasis van de MBO-Raad.

2019

Landelijke ontwikkelingen:

De Tweede Kamer verwierp plannen van de regering. Het aangekondigde schoolexamen rekenen voor alle vo-leerlingen ging niet door. Rekencijfer zal vanaf 2019-2020 niet langer vermeld worden op de cijferlijst. Het Platform Rekenonderwijs vo (PReVO) was opgericht. Wijziging op het Examenbesluit vo naar de Tweede Kamer: afschaffen centrale rekentoets, geen cijfer voor rekenen meer op de cijferlijst. Een verdere uitwerking van 'Een nieuw perspectief op rekenen in het vo' werd aangekondigd.

Activiteiten van het Steunpunt vo:

Servicedocument over Kamerbrief van 5 juli: reactie van de ministers op Kamervragen over rekenen vo en mbo. Diverse flitsberichten over Kamerbrieven over wet- en regelgeving die nog steeds met name over de rekentoets en rekenonderwijs ging en (netwerk-) bijeenkomsten. Toewerken naar afbouw van het Steunpunt eind dit kalenderjaar.

In januari volgde er een Kamerdebat over de rekentoets en de plannen die de ministers in november 2018 hadden ingediend. Door middel van een aantal moties, die met een zeer grote meerderheid werden aangenomen, riep de Tweede Kamer de ministers op de centrale rekentoets per direct of in elk geval met ingang van 2019-2020 af te schaffen evenals de vermelding van het behaalde rekencijfer op de cijferlijst. In april volgde de reactie: de ministers gingen uitvoering geven aan de wensen van de Tweede Kamer, maar het tijdpad dat de Kamer voor ogen staat was heel erg krap. Toch liet OCW daarna weten dat de rekentoets met ingang van het schooljaar 2019-2020 door middel van een wetwijziging zou worden afgeschaft. De wijziging werd voorzien voor 1 januari 2020, maar zou met terugwerking per 1 augustus 2019 ingaan. Ook zou er vanaf dit jaar geen cijfer voor rekenen meer op de cijferlijst worden vermeld.

Tevens is in januari een platform voor rekenonderwijs in het vo opgericht, het PReVO. Deze organisatie beoogt de belangen van rekenonderwijs, rekendocenten en rekencoördinatoren in het vo te behartigen en wil namens hen de rol van spreekbuis richting het ministerie vervullen, zoals de BVMBO die rol vervult voor o.a. rekenen in het mbo.

Op 18 december verstuurde het Steunpunt het laatste flitsbericht waarin onder andere melding werd gemaakt van de laatste stand van zaken met betrekking tot het afschaffen van de rekentoets en het rekencijfer. Het tijdpad dat was voorzien werd niet gehaald, het wijzigingsvoorstel zal vermoedelijk medio januari 2020 door de Tweede Kamer worden behandeld. In dit wijzigingsvoorstel is tevens een schoolexamen rekenen opgenomen dat verplicht zal gaan worden voor havo- en vmbo-leerlingen die geen wiskunde in hun examenpakket hebben.

Leerlingen met wiskunde in hun examenpakket zullen conform dit voorstel geen schoolexamen rekenen hoeven af te leggen, rekenen zal verder worden geïntegreerd in wiskunde en andere vakken en voor hen geldt dat het eindcijfer voor wiskunde beschouwd wordt als indicatie van de rekenvaardigheden.

Na publicatie in de Staatscourant zal deze wijziging met terugwerking tot 1 augustus 2019 in werking treden zodat de centrale rekentoets niet langer meer onderdeel uitmaakt van het centraal examen in het vo en er niet langer een cijfer voor rekenen op de cijferlijst zal komen.

Op het moment van afronden van dit overzicht en de publicatie hiervan op de website van het Steunpunt vo zijn de activiteiten van het Steunpunt beëindigd.

Nawoord

Het Steunpunt taal en rekenen vo heeft in zijn tienjarig bestaan veel vertrouwen gekregen van alle vo-scholen in Nederland. Daar zijn we zéér erkentelijk voor. We hebben er al die jaren hard aan gewerkt om onze informatie richting de scholen, maar ook richting andere instanties, 100 procent correct, duidelijk leesbaar, neutraal en up to date te houden. Men kon er van op aan dat onze antwoorden en adviezen betrouwbaar waren maar men leerde gaandeweg ook dat je de actualiteit goed in de gaten moest blijven houden. Want niets is zo veranderlijk gebleken als de wet- en regelgeving met betrekking tot het rekenbeleid in het vo. Er is geen glazen bol voor nodig om te voorspellen dat dit de eerstkomende tijd vast nog wel zo zal blijven. In het laatste flitsbericht waren daarom linkjes opgenomen waarmee scholen zich kunnen aanmelden voor nieuwsbrieven van verschillende instanties om zodoende geïnformeerd te kunnen blijven over nieuwe ontwikkelingen.

Ook zijn we veel dank verschuldigd aan alle mensen en organisaties waarmee we in deze jaren samen op het dossier taal en rekenen hebben opgetrokken. Het zijn er te veel om op te noemen, maar zij hebben het mede mogelijk gemaakt dat wij onze taak goed en gedegen hebben kunnen uitvoeren.

Het bestaansrecht van het Steunpunt, het uitleggen van -en communiceren over- de wet- en regelgeving met betrekking tot de Wet op de referentieniveaus Taal en Rekenen én de daarmee samenhangende wijzigingen op het gebied van het rekenbeleid van de overheid, vervalt tegelijk met het verdwijnen van de rekentoets uit de wet- en regelgeving. Daarmee is de opdracht van het Steunpunt vo achterhaald. Zeker waar de overheid zeer terughoudend moet zijn als het om de inhoud gaat, in dit geval van het rekenonderwijs. De vrijheid van vorm en inhoud van het onderwijs is terecht een groot goed in ons land. Het is daarom aan de scholen zelf om vorm en inhoud te (blijven) geven aan het rekenonderwijs op een wijze die past bij hun eigen visie.

Als er in de periode voorafgaand aan de afgelopen tien jaar één ding duidelijk is geworden dan is dat het feit dat de rekenvaardigheden gedurende de vo-schoolloopbaan achteruit hollen als daar binnen het vo, met alle differentiatie die daar per schoolsoort en leerweg bij past, niet structureel aandacht aan geschonken wordt. We moeten niet meer terug willen naar de situatie rond 1996-1997 toen de eerste geluiden over slechte rekenvaardigheden steeds luider begonnen door te klinken. Nu de werkzaamheden van het Steunpunt vo beëindigd zijn is een oproep om tijd en aandacht te *blijven* besteden aan het rekenonderwijs en de rekenvaardigheden van alle vo-leerlingen daarom zeker op zijn plaats.

+++++

*Johan van den Berg, (vanaf het eerste uur)
adviseur bij het Steunpunt taal en rekenen vo.*